

Євдокімова-Лисогор Л.А.,
канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки,
іноземної філології та перекладу
ХНЕУ ім. Семе́на Кузне́ця,
м. Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО МЕНЕДЖЕРА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Формування у майбутніх менеджерів міжкультурної компетентності передбачає впровадження таких методів, що спрямовані на взаємодію суб'єктів навчання (викладач ↔ студент, студент ↔ студент). Розвідки лінгвістів (Ю. Пассов [3], І. Плужник [4] та інші) свідчать, що міжкультурна комунікативна компетентність передбачає впровадження в навчальний процес (безпосередній, спонтанний, взаємний обмін думками й ідеями, почуттями, цінностями двох співрозмовників) активних методів які сприяють розширенню світогляду, спрямовують діяльність студентів на розвиток творчої активності, етичної сфери і, як наслідок, на підвищення мотивації майбутніх фахівців до вивчення сторони співрозмовника.

Водночас іноземні дослідження науковців (Ph. Blanchet [5], M. Вуган [6], S. Moirand [7] та інші) указують на переважне застосування інтерактивних методів (дискусії, рольової гри, проєктів, проведення творчих заходів тощо) на всіх етапах підготовки студентів до міжкультурного спілкування. Доцільність застосування інтерактивних методів передбачає взаємодію й співробітництво всіх учасників педагогічного процесу (викладач ↔ студент, студент ↔ студент) [2].

Педагог організовує навчання, спонукає студентів до ініціативи, звертаючись до їхніх знань, досвіду в ході

моделювання професійних ситуацій та завдань, під час спільного вирішення проблем. Інтерактивні методики сприяють одночасному засвоєнню теоретичних знань і виробленню практичних умінь і навичок, що не лише формує творче мислення студентів, а й дозволяє реалізувати їхні індивідуальні здібності [2]. Під час такої співпраці активно накопичується досвід міжкультурного спілкування, який є підґрунтям професійної діяльності майбутніх менеджерів. Тож у формуванні міжкультурної компетентності вважаємо за необхідне використовувати переважно інтерактивні методи.

У вищому навчальному закладі основною формою навчального процесу є лекція, призначена для засвоєння теоретичного матеріалу. Власний педагогічний досвід доводить, що в підготовці фахівців слід упроваджувати такі види лекцій: *вступна лекція, лекція-діалог, лекція-візуалізація, лекція-конференція* тощо. Вступна лекція (наприклад, на тему: «Міжкультурна комунікація у міжнародній діяльності») знайомить студентів з метою курсу, його призначенням, місцем у системі навчальних дисциплін, допомагає майбутнім фахівцям отримати загальне уявлення про предмет і роботу над курсом.

Для формування міжкультурної компетентності вважаємо за доцільне виокремити також лекцію-діалог. Таку лекцію необхідно проводити на основі сократівського методу за допомогою прямого діалогу викладача зі студентами (наприклад, на тему: «Міжкультурний діалог у професійній сфері»). Лекція-діалог, під час якої взаємодія викладача й студента є інтерактивною, дозволяє уникнути пасивного сприйняття навчальної інформації, спонукає студентів до активного процесу пізнання.

Для апробації засвоєного матеріалу в практичній діяльності слід застосовувати методи, спрямовані на

відтворення студентами способів діяльності за наданою інформацією й визначеним викладачем алгоритмом дій. Методи, які викладачі використовують (*усний переказ вивченого матеріалу, вправи за зразком, діалог «Крок за кроком», репродуктивний діалог* тощо), характеризуються наступними ознаками: знання пропонуються студентам у «готовому» вигляді з поясненнями, студенти запам'ятовують, засвоюють знання та правильно їх відтворюють у багаторазовому повторенні, що забезпечує повноту знань та репродуктивні вміння. Під час формування міжкультурної комунікативної компетентності слід застосовувати такі вправи-діалоги: імітативні, підстановні, трансформаційні, запитання-відповіді, вправи на обмін репліками тощо. Усі вправи виконуються послідовно у взаємодії «викладач ↔ студент», «аудіо/мультимедіа ↔ студент», «студент ↔ студент».

Під час формування міжкультурної комунікативної компетентності слід застосовувати методи, за допомогою яких викладач демонструє зразки наукового пізнання, наукового вирішення проблем, а студент не лише сприймає й усвідомлює готові наукові висновки, але й стежить за логікою повідомлення, за плином думки викладача чи іншого носія інформації за допомогою різних засобів (мультимедіа, книги тощо), бере участь у прогнозуванні наступного кроку мислення, дослідження та інше. На заняттях використовуються такі методи: *проблемний діалог, метод «навмисна помилка», пошукова бесіда, «мозковий штурм»* та інші, також пропонується обговорення на основі аналізу конкретних прикладів. Слід зауважити, що такі методи допомагають студентам краще зрозуміти проблеми, оскільки інформативне повідомлення кожного учасника супроводжується висловленням суджень інших студентів; розглядаються різні аспекти проблеми; висловлюються нові,

здебільшого неочікувані припущення; учасники мають можливість критично висловитися, підтримати чи заперечити пропозиції кожного студента, що виникають у процесі такого діалогу; узагальнюють висловлені думки, завдяки чому ухвалюється спільне рішення.

Ділові ігри передбачають виконання певних дій, що відтворюють ситуації міжкультурної взаємодії. Особливістю ділової гри є створення професійної ситуації, максимально наближеної до реальної. Уважаємо за доцільне акцентувати увагу на пізнавальній меті і творчому характері ділових ігор: «Ділова гра імітує цілком конкретні умови виробництва, діяльність і відносини працівників. Її учасники створюють, розігрують і розв'язують проблемні ситуації, спілкуючись один з одним» [2].

У ділових іграх моделюються комунікативні ситуації професійної діяльності майбутнього фахівця. Завдяки наближенню їх змісту до майбутньої професійної сфери відтворюється відповідне комунікативне середовище; студенти мають можливість практично застосовувати теоретичні знання із спеціальних дисциплін, оволодівати досвідом роботи в команді, проявляти навички роботи з аудиторією.

Не менш важливим є метод інтерактивного навчання майбутніх фахівців *кейс-стаді* (Case study). Він відомий також під назвою «метод конкретних ситуацій» та «метод ситуаційного аналізу», які ґрунтуються на реальних ситуаціях. Сутність даного методу визначає спрямованість на формування вмінь правильно інтерпретувати ситуацію, знаходити альтернативні рішення, передбачати ймовірні наслідки та робити остаточні висновки. Завдяки використанню кейсів у майбутніх менеджерів, окрім розвитку аналітичної здатності, формуються комунікативні вміння, уміння ставити питання, критичне мислення, виховується

поважне ставлення до представників інших культур, виробляється інтуїція.

Критерієм ефективності роботи фахівця є якість управлінських рішень, які він приймає в процесі реалізації кожної зі своїх функцій. Тому особливого значення набуває використання методу *мозкової атаки*. Мозкова атака є методом підсилення творчого підходу шляхом стимулювання генерування ідей у процесі обговорення. Цей метод передбачає прийняття рішення на основі індивідуальних думок членів колективу і полягає у висуванні ідей кожного з них, після чого виокремлюють найкращі пропозиції та вирішують, які з них слід реалізувати.

Основним способом формування креативної особистості є створення складних, проблемних ситуацій, постановка творчих завдань, що сприяє розвитку творчих здібностей студентів, здатності самостійного виділення й розв'язання проблем. У *підготовці майбутніх фахівців розглянемо застосування методу проектів*, що спрямований на результат, який досягається після розв'язання тієї чи іншої практично або теоретично значимої для майбутніх фахівців проблеми. Студентам пропонуються різноманітні види проектів фахового спрямування, що становлять для них професійний інтерес (підготовка та презентація проектів фірм, компаній; розробка рекламних проектів; просування певної продукції для клієнтів тощо). Результат, отриманий під час роботи над проектом, студенти можуть побачити, осмислити й використати в реальній професійній діяльності.

Отже, формування в майбутнього менеджера міжкультурної компетентності дозволяє залучити кожного студента до навчально-творчої діяльності через діалог, будувати та підтримувати відносини з представниками інших культур на основі демократичних принципів, через здатність ефективно

вирішувати проблеми під час міжкультурної взаємодії і плідно співпрацювати разом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брига Т. Р. Інтерактивне навчання як форма організації пізнавальної діяльності / Т. Р. Брига // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – К. ; Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2010. – Випуск 26. – С. 237-242.
2. Євдокімова-Лисогор Л. А. Педагогічні методи підготовки майбутніх фахівців туристичної сфери до міжкультурного діалогу / Л. А. Євдокімова-Лисогор // 17 Педагогічні науки: зб. наук. праць. – Вип. LXXIII, том 1. / ХДУ. – Херсон: ХДУ, 2016. – С. 86-91.
3. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению / Е. И. Пассов. – 2-е изд. – М. : Просвещение, 1991. – 223 с.
4. Плужник И. Л. Формирование межкультурной коммуникативной компетенции студентов в процессе профессиональной подготовки [Текст] / И. Л. Плужник. – М.: ИНИОН РАН, 2003. – 216 с.
5. Blanchet Ph., L'approche interculturelle de didactique du FLE, Cours de Didactique du Francais Langue Etrangere de 3eme annee de Licence, Service Universitaire d'Enseignement a Distance, Universite Rennes 2, Haute Bretagne, – 2005. – 34 pp.
6. Byram M., Tost M. Identite sociale et dimension europeenne : la competence interculturelle par l'apprentissage des langues vivantes. Graz-Strasbourg : Editions du Conseil de l'Europe, 2000. – 198 pp.
7. Moirand S., Enseigner à communiquer en langue étrangère, Paris, Hachette, 1982. – 188 pp.